

Den 18. februar 2020

SKITSE TIL ET

PROGRAM FOR BORGERINDDRAGELSE OG FOLKEOPLYSNING OM KLIMAOMSTILLING

Fonden Teknologirådet og Dansk Folkeoplysnings Samråd

Klimaomstillingen kræver handling på alle niveauer i samfundet, i hele landet og blandt mange typer af organisationer. Folketinget står over for at skulle forhandle klimahandlingsplaner på plads, men det store spørgsmål står stadig ubesvaret: Hvordan får vi inddraget borgerne i den nødvendig omstilling på en måde, som ikke er opdragende og belærende, men inddragende og samskabende og som medfører reelle positive forandringer af borgernes klimabelastning?

Vi – *Dansk Folkeoplysnings Samråd og Fonden Teknologirådet* - har sammen udarbejdet en skitse til et nationalt program for borgerinddragelse og folkeoplysning om klimaomstilling, som kan bidrage til netop dette.

Formålet

Formålet med et oplysnings- og inddragelsesprogram er at:

- Forøge borgernes viden om klimaomstilling og derigennem forbedre deres mulighed for og evne til selv at bidrage til omstillingen.
- Forbedre forholdet mellem det folkelige krav til effektiv klimaomstilling og den reelle hastighed og slagkraft som omstillingen sker med. Forøge hastigheden, med andre ord.
- Afsøge de løsninger i klimaomstillingen, der kan nyde folkelig opbakning og/eller, som befolkningen efterspørger.
- Understøtte handling på alle niveauer (lokalt, kommunalt, regionalt, nationalt, internationalt) og overalt i Danmark.
- Sikre, at man til enhver tid gør brug af de inddragelsesmetoder, der er bedst i den givne situation.
- Mobilisere mange aktører i Danmark omkring oplysning og borgerinddragelse, så der skabes bredt ejerskab til omstillingen, og så aktivitetsniveauet øget betragteligt.

Programmet

Gennem brug af forskellige oplysnings- og inddragelsestilgange vil programmet sikre en bred oplysende og inddragende platform. Fordi borgerne og udfordringerne er forskellige, skal tilgangene også være det. Derfor vil programmet favne en række forskellige metoder til at påvirke borgernes klimabevidsthed og virkelyst, og til at lytte til deres synspunkter. Det er for eksempel:

- Vidensformidling gennem oplysningsforbundene, biblioteker og andre folkeoplysende aktører (højskoler, efterskoler, ungdomsskoler, m.m.). Denne vidensformidling findes allerede mange steder. Men den er også begrænset af deltagerbetaling og manglen på know-how ift. hvad der 'virker', når den enkelte borger gerne vil bidrage til den grønne omstilling.

- Situationsbestemte inddragelse omkring politikskabelse, f.eks. konsensuskonferencer, borgerjury, borgertopmøder og naturligvis klimaborgerting, som både nationalt og lokalt kunne understøttes af programmet.
- Skabelse og afprøvelse af ideer til handling gennem borgerhøringer, scenarieværksteder, open space konferencer, mm. Der findes mange metoder til borgerinddragelse, som skaber konstruktive samarbejder mellem eksperter, interessenter og borgere.
- Indgåelse af lokale partnerskaber mellem kommuner, civilsamfundsaktører, erhvervslivsaktører, medier, uddannelsesinstitutioner m.fl.
- Større, samlende initiativer, som f.eks. en national 'klimauge' og en 'klimaindsamling' i stil med Danmarksindsamlingen, mm. Det er metodisk muligt at afholde borgerinddragelse over hele landet på samme tid.

Det nationale program for borgerinddragelse og folkeoplysning om klimaomstilling skal arrangere, koordinere og iværksætte forskellige metoder i en prisme, som i sidste ende har til formål at den enkelte borger oplever sig inddraget, oplyst og handlekraftig uden at blive belært eller talt ned til.

Præmissen

Vi vurderer, at der er tre afgørende præmisser, for at et nationalt inddragende og folkeoplysende program for borgernes klimaomstilling kan fungere:

- 1) Dels at beslutninger skal nyde bred opbakning for at virke. Borgerne skal vide, hvordan de selv kan ændre deres handlinger og vaner, så de reelt bidrager til omstillingen. Inddragelse og oplysning er derfor nødvendige for at accelerere beslutningsprocesserne og beslutningernes implementering.
- 2) Der er behov for forstærket kontakt mellem forskellige aktører i omstillingen. Borgerne har behov for mere viden om, hvad de selv kan gøre, og for at få indflydelse på f.eks. lokal planlægning. Politiklægnings vil blive styrket af, at det folkelige krav/mandat til beslutningstagerne hele tiden står klart.
- 3) Et succesfuldt oplysnings- og inddragelsesprogram kræver, at det gennemføres i regi af civilsamfundet. Fordi borgerne *er* civilsamfundet, vil det også være herigennem, deres tillid, egen skaberkraft og omstillingsparathed skal sættes i spil.

Aktørerne

Dansk Folkeoplysnings Samråd og Fonden Teknologirådet er gået sammen om at udarbejde dette forslag til et nationalt program for borgerinddragelse og folkeoplysning om klimaomstilling, fordi vi tilsammen udgør de to vinger, som kan sikre et flyvefærdigt og fagligt solidt program, der skaber reel positiv forandring i borgernes klimabelastning – med udgangspunkt i borgernes eget engagement og egen virkelyst.

Fonden Teknologirådet har mere end 30 års erfaring med at vælge inddragelsesmetoder til den specifikke situation, der bestemmes af en lang række kriterier: Hvor kompliceret er emnet? Hvor hurtigt skal resultatet leveres? Hvilken type resultat er der behov for – ideer, løsningsforslag, prioritering, beslutning, implementering...? Hvem skal have ejerskab? Hvad vil kunne skabe

legitimitet? Osv. Når man har overblik over den slags kriterier, kan man etablere sit inddragelsesprojekt, så det er effektivt, lever op til forventningerne og kan udføres under de givne vilkår.

Dansk Folkeoplysnings Samråd repræsenterer gennem sine medlemsorganisationer (herunder oplysningsforbundene, højskolerne, efterskolerne og COOP) mere end 1,8 millioner danskere, som på den ene eller anden måde deltager i folkeoplysende aktiviteter. Det betyder, at DFS gennem sine medlemsorganisationer har en unik platform til at nå ud i borgernes levede hverdagsliv og tilbyde vedkommende og samfundsaktuel folkeoplysning.

Koblingen mellem inddragelse og folkeoplysning er essentiel for det planlagte program. Erfaringsmæssigt går de to særdeles godt hånd i hånd. Nye undersøgelser har vist, at en stor del af borgerne selv ønsker at bidrage til omstillingen, men ikke ved hvordan. Der er behov for validerede gode råd til borgerne og for at skabe situationer, hvor borgere kan møde eksperter og virksomheder, så de kan finde de løsninger, der passer til deres specifikke situation. Men der er også behov for inddragelse, som kan belyse, hvor borgerne løber ind i barrierer og hvad der kan gøres ved det.

Dette rationale er afprøvet før med særdeles gode resultater. I 1987-1995 var der et program om genteknologi, som medførte at danske borgere blev de mest vidende på globalt plan og at dansk politik på området blev justeret ind efter de vurderinger, borgerne leverede i en række borgerinddragelser.

Organisering og økonomi

Programmet skal etableres omkring uafhængige organisationer, med en styregruppe af væsentlige offentlige og private aktører. Programmet kræver, at der etableres et nationalt sekretariat, som Dansk Folkeoplysnings Samråd og Fonden Teknologirådet i fællesskab vil drive.

Sekretariatet vil sammensætte og implementere en effektiv arbejdsplan. Arbejdsplanen kan løbende udvikles med indspil fra et forum af aktører, bearbejdes af sekretariatet, tilrettes og besluttet af styregruppen, samt udføres af sekretariatet og/eller eksterne samarbejdspartnere. Det er afgørende, at programmet har armslængde til Christiansborg. Andre uafhængige organisationer vil inddrages som samarbejdspartnere i programmet, herunder f.eks. Rådet for Grøn Omstilling (ift faglig viden om effekten af forskellige klimatiltag), Concito (ift inddragelse af erfaringer fra både deres tænketank-virksomhed og GroSelv-initiativ), andre relevante klimaaktører, relevante klimaforskere og i nogle tilfælde, regioner og kommuner. Konkrete opgaver kunne lægges ud til lokale aktører, f.eks. i form af tilskud per arrangement eller baseret på mindre udbud.

Afhængigt af ambition og forventninger til, hvor langt og dybt programmet når, kan økonomien f.eks. ligge i størrelsesordenen 8-10 mio.kr. årligt. Vi forestiller os, at programmet i første omgang tilrettelægges for en 5-årig periode. Styregruppen skal fordele budgettet, så der skabes en god balance mellem inddragelse og oplysning, centralt og decentralt.

Carolina Magdalene Maier, sekr.chef i Dansk Folkeoplysnings Samråd; E: cmm@dfs.dk; M: 3326 0373

Lars Klüver, direktør i Fonden Teknologirådet; E: lk@tekno.dk; M: 4011 0182